

18

การเปลี่ยนแปลง ประชากรโลก 2493 - 2573 World Population Change 1950 - 2030

วรชัย ทองไทย Varachai Thongthai¹

บทคัดย่อ

ใน พ.ศ. 2553 ประชากรโลกที่มีทั้งสิ้น 6.9 พันล้านคน โดยร้อยละ 60 อาศัยอยู่ในเอเชีย รองลงไปคือ ร้อยละ 15 อาศัยอยู่ในแอฟริกา ส่วนที่เหลือกระจายกันอยู่ในยุโรป ลาตินอเมริกา/แคริบเบียน อเมริกาเหนือ และโอเชียเนีย ตามลำดับ โลกมีประชากรเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.2 ต่อปี อันเป็นผลมาจากอัตราเกิดที่มีมากกว่าอัตราตาย โดยพื้นที่ที่มีอัตราเพิ่มธรรมชาติสูงสุดคือ แอฟริกา และต่ำที่สุดคือ ยุโรป ในช่วง 60 ปีที่ผ่านมา การเปลี่ยนแปลงของประชากรในพื้นที่ต่าง ๆ เป็นผลของภาวะเจริญพันธุ์มากกว่าภาวะการตายหรือย้ายถิ่น อัตราเพิ่มประชากรที่มีแนวโน้มลดลง ก็เพราะภาวะเจริญพันธุ์มีแนวโน้มลดลง สำหรับภาวะการย้ายถิ่นกลับมีแนวโน้มสูงขึ้น โดยที่พื้นที่พัฒนามากจะเป็นพื้นที่รับประชากรเข้า (ยุโรป อเมริกาเหนือ และโอเชียเนีย) ส่วนพื้นที่พัฒนาน้อยก็จะเป็นพื้นที่ส่งประชากรออก (เอเชีย แอฟริกา และลาตินอเมริกา/แคริบเบียน) คาดว่าในอีก 20 ปีข้างหน้า ประชากรโลกจะเพิ่มเป็น 8.1 พันล้านคน โดยมีการกระจายตัวเหมือนเดิม ยกเว้นแอฟริกาและยุโรปเท่านั้นที่เปลี่ยนไปคือ แอฟริกามีสัดส่วนประชากรเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 15 เป็นร้อยละ 17 ส่วนยุโรปกลับมีสัดส่วนประชากรลดลงจากร้อยละ 11 เป็นร้อยละ 8

Abstract

In 2010, world population was 6.9 billion of which 60 percent were living in Asia and 15 percent in Africa, and the remaining 25 percent shared unevenly by Europe, Latin America and the Caribbean, Northern America, and Oceania. The rate of population increase was 1.2 percent annually, Mainly due to higher birth rates than death rates. Africa has the highest birth rate whilst Europe has the lowest.

In the last 60 years, population changes in all areas were influenced more by fertility than mortality or migration. The decline of population growth rates was the result of fertility decline. Migration, nevertheless, was on the rise with more developed areas (Europe, Northern America, and Oceania) absorbing population from less developed areas (Asia, Africa, and Latin America and the Caribbean).

World population will reach 8.1 billion in the next 20 years. Whilst most of the areas will have the same proportion of population, the proportion of population living in Africa will increase from 15 percent to 17 percent, and the proportion of population living in Europe will decrease from 11 percent to 8 percent.

¹ Adjunct Professor สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล

บทนำ

โลกมีเนื้อที่ทั้งหมด 510,072,000 ตารางกิโลเมตร ประกอบด้วยพื้นน้ำร้อยละ 71 หรือ 361,132,000 ตารางกิโลเมตร และพื้นดินร้อยละ 29 หรือ 148,940,000 ตารางกิโลเมตร ในทางภูมิศาสตร์แบ่งพื้นดินออกเป็น 7 ทวีป ได้แก่ เอเชีย ยุโรป แอฟริกา อเมริกาเหนือ อเมริกาใต้ ออสเตรเลีย และแอนตาร์กติกา แต่ทวีปที่มีประชากรอาศัยอยู่ได้มีเพียง 6 แห่งแรกเท่านั้น โดยทวีปแอนตาร์กติกาซึ่งอยู่ขั้วโลกใต้ เป็นพื้นที่ที่ไม่มีคนอาศัยอยู่ เพราะมีน้ำแข็งปกคลุมตลอดทั้งปี ดังนั้น ถ้านับเฉพาะพื้นที่ที่มีประชากรอาศัยอยู่ก็จะมีเนื้อที่เพียง 136,136,773 ตารางกิโลเมตร หรือร้อยละ 91 ของผืนแผ่นดินโลก

ในการวิเคราะห์สถานการณ์ประชากรของโลกทำได้หลายวิธี เช่น ถ้าแบ่งตามภูมิศาสตร์ก็ประกอบด้วย 6 ทวีปที่มีประชากรอาศัยอยู่ ถ้าแบ่งตามการพัฒนาก็อาจแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มประเทศพัฒนามากและกลุ่มประเทศพัฒนาน้อย หรืออาจแบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มประเทศพัฒนาแล้ว กลุ่มประเทศกำลังพัฒนา และกลุ่มประเทศด้อยพัฒนา แต่ในที่นี้จะแบ่งประชากรออกเป็น 6 กลุ่ม หรือ 6 พื้นที่ โดยใช้ลักษณะทางภูมิศาสตร์ ประชากรศาสตร์ และการพัฒนาเป็นตัวกำหนด เรียงตามลำดับจำนวนประชากรดังนี้ 1) เอเชียคือประชากรในทวีปเอเชีย 2) แอฟริกาคือประชากรในทวีปแอฟริกา 3) ยุโรปคือประชากรในทวีปยุโรป 4) ลาตินอเมริกา/แคริบเบียนคือประชากรในประเทศเม็กซิโก ทวีปอเมริกาใต้ และหมู่เกาะแคริบเบียน 5) อเมริกาเหนือคือประชากรในประเทศแคนาดาและสหรัฐอเมริกา และ 6) โอเชียเนีย (Oceania) คือประชากรในทวีปออสเตรเลีย และประเทศในหมู่เกาะแปซิฟิก โดยในสองพื้นที่แรกมีเนื้อที่พอ ๆ กันคือ เอเชียมีเนื้อที่ร้อยละ 23 และแอฟริกา มีเนื้อที่ร้อยละ 22 ถัดไปอีก 3 กลุ่มก็มีเนื้อที่พอ ๆ กันอีกคือ ยุโรปมีเนื้อที่ร้อยละ 17 ลาตินอเมริกา/แคริบเบียน มีเนื้อที่ร้อยละ 15 และอเมริกาเหนือมีเนื้อที่ร้อยละ 16 ส่วนที่เหลือเนื้อที่อีกร้อยละ 6 เป็นของโอเชียเนีย

ขนาดและการกระจายตัวของประชากร

ในปี พ.ศ. 2553 โลกมีประชากรทั้งสิ้นประมาณ 6.9 พันล้านคน กระจายกันอยู่ตามพื้นที่ต่างๆ พื้นที่ที่มีประชากรมากที่สุดคือ เอเชียซึ่งมีถึงร้อยละ 60 ของประชากรโลก และมีจำนวนมากกว่าประชากรในพื้นที่ ถัดไปคือ แอฟริกา ถึง 4 เท่า ทั้งๆ ที่ทั้งสองพื้นที่มีเนื้อที่พอ ๆ กัน ซึ่งทั้งสองพื้นที่นี้มีเนื้อที่ไม่ถึงครึ่งของผืนดินทั้งหมด แต่กลับมีประชากรอาศัยอยู่มากถึง 3 ใน 4 ของประชากรโลก สำหรับประชากรอีก 1 ใน 4 ก็กระจายตัวกันอยู่ในพื้นที่ที่กว่าครึ่งหนึ่งของพื้นที่โลก ได้แก่ ยุโรปซึ่งมีประชากรร้อยละ 11 ลาตินอเมริกา/แคริบเบียนมีประชากรร้อยละ 9 อเมริกาเหนือมีประชากรร้อยละ 5 และโอเชียเนียมีประชากรไม่ถึงร้อยละ 1 ของประชากรโลก (ตาราง 1)

ตาราง 1 จำนวนประชากร ร้อยละของประชากร ขนาดพื้นที่ ร้อยละของพื้นที่ และความหนาแน่นของประชากร จำแนกตามพื้นที่ พ.ศ. 2553

พื้นที่	จำนวนประชากร (ล้านคน)	ร้อยละ	ขนาดพื้นที่ (ตร.กม.)	ร้อยละ	ความหนาแน่น (คน/ตร.กม.)
โลก	6,892.3	100.0	136,136,773	100.0	51
เอเชีย	4,157.3	60.3	31,876,823	23.4	130
แอฟริกา	1,030.4	15.0	30,312,110	22.3	34
ยุโรป	738.6	10.7	23,061,200	16.9	32
ลาตินอเมริกา/แคริบเบียน	585.5	8.5	20,546,697	15.1	28
อเมริกาเหนือ	343.9	5.0	21,775,596	16.0	16
โอเชียเนีย	36.7	0.5	8,564,346	6.3	4

ที่มา: Population Reference Bureau, 2011.

ความหนาแน่นของประชากร

ความหนาแน่นของประชากรคิดเป็นจำนวนคนต่อตารางกิโลเมตร ถึงแม้ว่าโลกจะมีความหนาแน่นของประชากรเท่ากับ 51 คนต่อตารางกิโลเมตร แต่เนื่องจากการกระจายตัวของประชากรในแต่ละพื้นที่นั้นไม่เท่ากัน จึงมีผลทำให้ความหนาแน่นของประชากรในแต่ละพื้นที่แตกต่างกันไปด้วย เอเชียซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีประชากรมากที่สุด ก็มีความหนาแน่นของประชากรสูงที่สุดด้วย (130 คนต่อตารางกิโลเมตร) โดยสูงกว่าความหนาแน่นของโลกมากกว่า 2 เท่าครึ่ง และสูงกว่าพื้นที่ถัดไปคือ แอฟริกาเกือบ 4 เท่า รองลงไปที่ยุโรปซึ่งมีความหนาแน่นของประชากรต่ำกว่าแอฟริกาเพียงเล็กน้อย (32 และ 34 คนต่อตารางกิโลเมตร ตามลำดับ) ถัดไปคือลาตินอเมริกา/แคริบเบียน และอเมริกาเหนือ ส่วนโอเชียเนียมีความหนาแน่นของประชากรต่ำที่สุด (เพียง 4 คนต่อตารางกิโลเมตรเท่านั้น) และต่ำกว่าอเมริกาเหนือถึง 4 เท่า (ตาราง 1)

ไม่น่าแปลกใจที่เอเชียเป็นพื้นที่ที่มีประชากรมากที่สุดและหนาแน่นที่สุด เพราะมีประเทศเก่าแก่ที่เป็นบ่อเกิดของวัฒนธรรมถึง 2 แห่งอยู่ในพื้นที่นี้คือ จีนและอินเดีย โดยจีนเป็นประเทศที่มีประชากรมากที่สุดในโลก ส่วนอินเดียเป็นอันดับสอง ซึ่งทั้งสองประเทศต่างก็มีประชากรมากกว่าหนึ่งพันล้านคนด้วย ยิ่งกว่านั้น ส่วนใหญ่ของประเทศที่มีประชากรมากกว่า 100 ล้านคนขึ้นไป (6 ใน 11 ประเทศ) ก็เป็นประเทศที่อยู่ในเอเชียอีกด้วย ในขณะที่ประเทศที่มีประชากรในอันดับ 3 คือ สหรัฐอเมริกามีประชากรต่ำกว่าอินเดียเกือบ 4 เท่า ส่วนพื้นที่อื่นมีประเทศที่มีประชากรมากกว่า 100 ล้านคนคือ ลาตินอเมริกา/แคริบเบียนมี 2 ประเทศ อเมริกาเหนือ แอฟริกา และยุโรป แห่งละ 1 ประเทศ (ตาราง 2)

ตาราง 2 ประเทศที่มีประชากรมากกว่า 100 ล้านคน เรียงตามลำดับ พ.ศ. 2553

ลำดับ	ประเทศ (พื้นที่)	จำนวนประชากร
1	จีน (เอเชีย)	1,338,100,000
2	อินเดีย (เอเชีย)	1,188,800,000
3	สหรัฐอเมริกา (อเมริกาเหนือ)	309,600,000
4	อินโดนีเซีย (เอเชีย)	235,500,000
5	บราซิล (ลาตินอเมริกา/แคริบเบียน)	193,300,000
6	ปากีสถาน (เอเชีย)	184,800,000
7	บังกลาเทศ (เอเชีย)	164,400,000
8	ไนจีเรีย (แอฟริกา)	158,300,000
9	รัสเซีย (ยุโรป)	141,900,000
10	ญี่ปุ่น (เอเชีย)	127,400,000
11	เม็กซิโก (ลาตินอเมริกา/แคริบเบียน)	110,700,000

ที่มา: Population Reference Bureau, 2011.

ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงประชากร

การเพิ่มขึ้นหรือลดลงของจำนวนประชากรเกิดจากปัจจัย 3 ชนิดคือ เกิด ตาย และย้ายถิ่น โดยการเกิดจะมีผลทำให้จำนวนประชากรเพิ่มขึ้น การตายทำให้จำนวนประชากรลดลง และการย้ายถิ่นทำให้จำนวนประชากรเพิ่มขึ้นถ้าเป็นการย้ายถิ่นเข้า แต่จะทำให้จำนวนประชากรลดลงถ้าเป็นการย้ายถิ่นออก นอกจากนี้ปัจจัยทั้งสามยังมีผลกระทบต่อองค์ประกอบของประชากรด้านเพศและอายุด้วย

อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงของประชากรโลกขึ้นอยู่กับกาเกิดและการตายเท่านั้น เนื่องจากการย้ายถิ่นภายในพื้นที่เดียวกันย่อมไม่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลง ผลต่างระหว่างการเกิดและการตายคือ การเพิ่มประชากรตามธรรมชาติ โดยธรรมชาติการเกิดจะมากกว่าการตายเล็กน้อย ทำให้ประชากรโลกเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อยตลอดเวลา แต่มีอยู่ช่วงหนึ่งหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ที่ประชากรของโลกเพิ่มสูงขึ้นมาก อันเนื่องมาจากการลดลงอย่างรวดเร็วของภาวะการตาย ในขณะที่ภาวะเจริญพันธุ์ยังคงสูงอยู่ ต่อมาอัตราเกิดก็เริ่มลดลงอย่างรวดเร็ว ในขณะที่อัตราตายยังคงลดลงเรื่อยๆ ทำให้อัตราเพิ่มประชากรลดลง ปัจจุบันโลกมีอัตราเพิ่มประชากรเพียงร้อยละ 1.2 โดยอัตราเกิดอยู่ที่ 20 ต่อพัน และอัตราตายอยู่ที่ 8 ต่อพัน

แอฟริกาเป็นพื้นที่ที่มีอัตราเกิดสูงที่สุด โดยสูงเกือบ 2 เท่าของอัตราเกิดของประชากรทั้งโลก ส่วนยุโรปก็มีอัตราเกิดต่ำที่สุด โดยต่ำกว่าอัตราเกิดของโลกเกือบครึ่งหนึ่ง พื้นที่ที่มีอัตราเกิดต่ำรองลงไปคือ อเมริกาเหนือ สำหรับพื้นที่ที่เหลือคือ เอเชีย ลาตินอเมริกา/แคริบเบียน และโอเชียเนีย ต่างก็มีอัตราเกิดไม่ต่างจากอัตราเกิดของประชากรโลกนัก (ตาราง 3)

ตาราง 3 อัตราเกิด อัตราตาย อัตราย้ายถิ่นสุทธิ อัตราเพิ่มตามธรรมชาติ อัตราเพิ่มประชากร และร้อยละของประชากรเมือง จำแนกตามพื้นที่ พ.ศ. 2553

พื้นที่	อัตราเกิด (ต่อพัน)	อัตราตาย (ต่อพัน)	อัตรา ย้ายถิ่นสุทธิ (ต่อพัน)	อัตราเพิ่ม ตาม ธรรมชาติ (ต่อร้อย)	อัตราเพิ่ม ประชากร (ต่อร้อย)	ร้อยละของ ประชากร เมือง
โลก	20	8	0	1.2	1.2	50
เอเชีย	19	7	0	1.2	1.2	43
แอฟริกา	37	13	- 1	2.4	2.3	38
ยุโรป	11	11	2	0.0	0.2	71
ลาตินอเมริกา/แคริบเบียน	19	6	-2	1.3	1.1	77
อเมริกาเหนือ	13	8	3	0.6	0.8	79
โอเชียเนีย	18	7	8	1.1	1.9	66

ที่มา: Population Reference Bureau, 2011.

แอฟริกานอกจากจะเป็นพื้นที่ที่มีอัตราเกิดสูงที่สุดแล้ว ยังเป็นพื้นที่ที่มีอัตราตายสูงที่สุดเช่นกัน (13 ต่อพัน) รองลงมาคือยุโรป ที่มีอัตราตายเท่ากับ 11 ต่อพัน เหตุที่ยุโรปมีอัตราตายใกล้เคียงกับแอฟริกา ทั้ง ๆ ที่ยุโรปมีระดับการพัฒนาสูงกว่า ซึ่งย่อมจะมีภาวะการตายที่ต่ำกว่านั้น ก็เพราะยุโรปมีสัดส่วนของประชากรสูงอายุอาศัยอยู่มากนั่นเอง เนื่องจากประชากรสูงอายุมีอัตราตายสูง จึงมีผลทำให้สัดส่วนคนตายสูงตามไปด้วย แต่ในทางกลับกัน เพราะแอฟริกามีสัดส่วนของประชากรสูงอายุอาศัยอยู่น้อย จึงทำให้สัดส่วนคนตายไม่สูงมากนัก ถึงแม้จะมีภาวะการตายสูงก็ตาม สำหรับพื้นที่ที่เหลือ ต่างก็มีอัตราตายใกล้เคียงกับอัตราตายของประชากรโลก (ตาราง 3)

แอฟริกามีอัตราเกิดและอัตราตายต่างกันมากที่สุด ทำให้มีอัตราเพิ่มตามธรรมชาติสูงที่สุดด้วย (ร้อยละ 2.4) โดยสูงกว่าอัตราเพิ่มตามธรรมชาติของโลกเกือบ 2 เท่า สำหรับพื้นที่ที่มีอัตราเพิ่มธรรมชาติใกล้เคียงกับอัตราเพิ่มตามธรรมชาติของโลกคือ เอเชีย ลาตินอเมริกา/แคริบเบียน และโอเชียเนีย ส่วนพื้นที่ที่มีอัตราเพิ่มตามธรรมชาติต่ำที่สุดคือ ยุโรปและอเมริกาเหนือ (ร้อยละ 0.0 และ 0.6 ตามลำดับ) (ตาราง 3)

ถึงแม้ว่ายุโรปจะมีอัตราเพิ่มตามธรรมชาติเท่ากับศูนย์ แต่จำนวนประชากรในยุโรปก็ยังคงเพิ่มขึ้นอยู่ดี ทั้งนี้เพราะยุโรปมีผู้ย้ายถิ่นเข้ามามากกว่าผู้ย้ายถิ่นออก คืออัตราย้ายถิ่นสุทธิเท่ากับ 2 ต่อพัน ส่วนอีกสองพื้นที่ที่มีผู้ย้ายถิ่นเข้ามามากกว่าผู้ย้ายถิ่นออกคือ อเมริกาเหนือและโอเชียเนีย สำหรับแอฟริกาและลาตินอเมริกา/แคริบเบียน กลับมีผู้ย้ายถิ่นออกมากกว่าผู้ย้ายถิ่นเข้า คืออัตราย้ายถิ่นสุทธิเป็นลบ ส่วนเอเชียก็มีจำนวนผู้ย้ายถิ่นออกพอก ๆ กันกับจำนวนผู้ย้ายถิ่นเข้า คืออัตราย้ายถิ่นสุทธิเท่ากับศูนย์ (ตาราง 3) เป็นที่น่าสังเกตว่า พื้นที่ที่พัฒนามาก จะมีอัตราย้ายถิ่นสุทธิเป็นบวกหรืออัตราย้ายถิ่นเข้าสู่สุทธิ อันแสดงให้เห็นว่าเป็นพื้นที่ที่รับประชากรเข้า ในทาง

ตรงกันข้าม พื้นที่พัฒนาน้อย²จะมีอัตราย้ายถิ่นสุทธิเป็นลบหรืออัตราย้ายถิ่นออกสุทธิเป็นบวก แสดงว่าเป็นพื้นที่ที่ส่งประชากรออก สาเหตุที่ทำให้ประชากรย้ายถิ่นออกจากประเทศคือ เพื่อหางานทำ เพื่อเรียนหรือศึกษาต่อ เพื่อลี้ภัยสงครามหรือลี้ภัยทางการเมือง รวมทั้งการย้ายตามครอบครัวที่ย้ายออกด้วยเหตุผลข้างต้น (Lemaitre, 2005)

อัตราเพิ่มตามธรรมชาติที่รวมเอาอัตราย้ายถิ่นสุทธิด้วยนั้น เรียกว่า อัตราเพิ่มประชากร แต่เนื่องจากอัตราย้ายถิ่นสุทธิมีค่าไม่สูงนัก จึงไม่ทำให้ค่าอัตราเพิ่มประชากรเปลี่ยนไปจากค่าอัตราเพิ่มตามธรรมชาติมากเท่าใดนัก จะยกเว้นก็แต่พื้นที่โอเชียเนียที่มีอัตราย้ายเข้าสุทธิสูงถึง 8 ต่อพัน จึงมีผลทำให้พื้นที่นี้มีอัตราเพิ่มประชากรสูงขึ้นมาก จนเป็นลำดับ 2 รองจากแอฟริกา (ตาราง 3)

ภาวะความเป็นเมืองซึ่งเป็นตัวชี้วัดหนึ่งของการกระจายตัวทางประชากรและการพัฒนา ก็มีผลต่อภาวะการเกิด ภาวะการตาย และภาวะการย้ายถิ่นของประชากรด้วย ปัจจุบันโลกมีประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองถึงร้อยละ 50 โดยพื้นที่พัฒนามากจะมีประชากรอาศัยอยู่ในเขตเมืองสูงกว่าค่าเฉลี่ยของโลก ส่วนพื้นที่พัฒนาน้อย (ยกเว้น ลาตินอเมริกา/แคริบเบียน) ก็จะมีประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองต่ำกว่าค่าเฉลี่ย (ตาราง 3)

ผู้ที่อยู่ในเขตเมืองจะมีภาวะเจริญพันธุ์ต่ำกว่าผู้ที่อยู่ในเขตชนบท เพราะนอกจากค่านิยมของคนเมืองที่จะมีบุตรน้อยแล้ว คนในเมืองก็ยังสามารถเข้าถึงบริการคุมกำเนิดได้ง่ายกว่าคนในชนบทอีกด้วย ส่วนภาวะการตายนั้น คนในเมืองก็จะต่ำกว่าคนในชนบทเช่นกัน อันเนื่องมาจากการเข้าถึงบริการสาธารณสุขที่ง่ายกว่านั่นเอง ดังจะเห็นได้ชัดในกรณีของประชากรในแอฟริกาที่ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในเขตชนบท อันมีผลให้อัตราเกิดและอัตราตายสูงที่สุด สำหรับภาวะการย้ายถิ่นนั้น ตัวเมืองดึงดูดให้ประชากรชนบทหลั่งไหลเข้ามา เพราะเมืองเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจ

แนวโน้มประชากร

นักประชากรนอกจากการวิเคราะห์สถานการณ์ทางประชากรโลกในปัจจุบันแล้ว ยังวิเคราะห์สถานการณ์ในอนาคตด้วย หรือที่เรียกว่า การฉายภาพประชากร ทั้งนี้เพราะประชากรเป็นตัวแปรสำคัญในการวางแผนพัฒนา ไม่ว่าจะเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา สาธารณสุข การเมือง หรือการพาณิชย์ ข้อมูลที่ใช้เป็นฐานในการฉายภาพประชากรและข้อมูลที่ได้จากการฉายภาพประชากร จะแสดงถึงแนวโน้มประชากร

แนวโน้มประชากรประกอบด้วยจำนวนประชากร องค์ประกอบด้านเพศและอายุของประชากร และการกระจายตัวของประชากร แต่ในที่นี้จะแสดงเฉพาะจำนวนและการกระจายตัวของประชากรเท่านั้น นอกจากนี้เพื่อให้เห็นถึงสาเหตุของแนวโน้มประชากร ก็จะใช้วิเคราะห์ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของประชากรคือการเกิด การตาย และการย้ายถิ่นด้วย โดยใช้ข้อมูลจากการฉายภาพประชากรโลกล่าสุดขององค์การสหประชาชาติ (United Nations, 2004) คือ ประชากรโลกถึงปี พ.ศ. 2843 ซึ่งเป็นการฉายภาพประชากรระยะยาวที่สุดที่เคยทำมาคือ ฉายภาพประชากรล่วงหน้าไปอีก 300 ปี หรือ 3 ศตวรรษ โดยใช้ข้อมูลจากปี พ.ศ. 2493-2543 เป็นฐานในการฉายภาพประชากร

² ถึงแม้ว่าเอเชียจะรวมเอาประเทศที่พัฒนามาก เช่น ญี่ปุ่น เกาหลี และสิงคโปร์ เข้าด้วย แต่ประชากรในประเทศเหล่านี้ก็มีสัดส่วนเพียงเล็กน้อย จึงไม่มีผลกระทบต่อประชากรในพื้นที่ทั้งหมด

ในการทำนายอนาคตย่อมมีโอกาสผิดพลาดได้ การฉายภาพประชากรก็เช่นกัน ความผิดพลาดจะมากหรือน้อยย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ ได้แก่ การมีข้อสมมติมากย่อมผิดพลาดมากกว่าการมีข้อสมมติน้อย การฉายภาพประชากรกลุ่มย่อย ย่อมผิดพลาดมากกว่าการฉายภาพประชากรรวม และการฉายภาพประชากรระยะยาวย่อมผิดพลาดมากกว่าการฉายภาพประชากรระยะสั้น ดังนั้นเพื่อลดความผิดพลาดให้น้อยลง ในที่นี้จึงใช้ข้อมูลฉายภาพประชากรเพียง 30 ปี (พ.ศ. 2553-2573) ทำให้ข้อมูลที่แสดงเป็นข้อมูลระหว่างปี พ.ศ. 2493-2573 ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงประชากรหรือแนวโน้มประชากรในช่วงเวลา 80 ปี

เนื่องจากข้อมูลของปี พ.ศ. 2553 ที่จะนำเสนอต่อจากนี้ไป เป็นข้อมูลจากการฉายภาพประชากร จึงมีค่าแตกต่างจากข้อมูลที่น่าเสนอแล้วข้างต้นเล็กน้อย แต่เพื่อให้เห็นแนวโน้มที่ต่อเนื่อง จึงไม่ได้แทนค่าฉายภาพประชากรด้วยค่าปัจจุบัน

แนวโน้ม จำนวน และการกระจายตัวของประชากร

ในช่วงเวลา 80 ปี จากปี พ.ศ. 2493 ถึง 2573 จำนวนประชากรโลกมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจาก 2.5 พันล้านคน เป็น 8.1 พันล้านคน หรือเพิ่มขึ้นกว่า 3 เท่าตัว โดยในช่วงเวลาดังกล่าวจำนวนประชากรในพื้นที่ต่างๆ ก็เพิ่มขึ้นด้วยเช่นกัน แต่การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรในแต่ละพื้นที่มีแนวโน้มที่ต่างกัน กล่าวคือ พื้นที่ที่มีจำนวนประชากรเพิ่มเร็วที่สุดคือ แอฟริกาที่มีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นถึง 6.3 เท่า รองลงมาคือ ลาตินอเมริกา/แคริบเบียนที่เพิ่มขึ้น 4.3 เท่า ถัดไปคือ เอเชียเพิ่มขึ้น 3.5 เท่า โอเชียเนียเพิ่มขึ้น 3.4 เท่า และอเมริกาเหนือเพิ่มขึ้น 2.4 เท่า ส่วนพื้นที่ที่มีจำนวนประชากรเพิ่มต่ำสุดคือยุโรป ซึ่งมีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นเพียง 1.3 เท่าเท่านั้น และที่น่าสังเกตคือ จำนวนประชากรของยุโรปกลับลดลงในช่วง 30 ปีหลังจากนั้นด้วย (ตาราง 4)

แนวโน้มของการเพิ่มขึ้นของประชากรที่แตกต่างกันในแต่ละพื้นที่นี้ มีผลทำให้การกระจายตัวของประชากรเปลี่ยนแปลงไป ในตาราง 4 จะเห็นว่า ในปี พ.ศ. 2493 ประชากรโลกกว่า 3 ใน 4 อาศัยอยู่ในเอเชียและยุโรป โดยมากกว่าครึ่งของประชากรโลกอาศัยอยู่ในเอเชีย และกว่า 1 ใน 5 ของประชากรโลกอาศัยอยู่ในยุโรป ส่วนโอเชียเนียมีประชากรอาศัยอยู่ไม่ถึงร้อยละ 1 ของประชากรโลก สำหรับประชากรอีก 1 ใน 5 ที่เหลือก็กระจายอยู่ในแอฟริกา ลาตินอเมริกา/แคริบเบียน และอเมริกาเหนือ ในสัดส่วนที่ไม่ต่างกันมากนัก

แต่ในอีก 80 ปีต่อมา คือในปี พ.ศ. 2573 กลับพบว่า 3 ใน 4 ของประชากรโลกจะอาศัยอยู่ในเอเชียและแอฟริกา โดยสัดส่วนของประชากรที่อยู่ในเอเชียได้เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 56 เป็นร้อยละ 60 และในแอฟริกาจากร้อยละ 9 เป็นร้อยละ 17 ส่วนยุโรปที่มีสัดส่วนประชากรอาศัยอยู่ถึงร้อยละ 22 ใน 80 ปีก่อนหน้า กลับลดลงเหลือเพียงร้อยละ 8 ซึ่งตรงกันข้ามกับแอฟริกา

ในอีก 3 พื้นที่ที่เหลือ พบว่า มีการเปลี่ยนแปลงเพียงเล็กน้อย กล่าวคือ สัดส่วนของประชากรในลาตินอเมริกา/แคริบเบียนเพิ่มขึ้นเล็กน้อยจากร้อยละ 7 เป็นร้อยละ 9 สำหรับอเมริกาเหนือลดลงเล็กน้อยจากร้อยละ 7 เป็นร้อยละ 5 ส่วนโอเชียเนียมีสัดส่วนคงที่คือ ร้อยละ 0.5 ตลอดช่วงเวลา 80 ปี (ตาราง 4)

ตาราง 4 จำนวนประชากรและร้อยละของประชากร จำแนกตามพื้นที่ พ.ศ. 2493 - 2573

พื้นที่	2493	2503	2513	2523	2533	2543	2553	2563	2573
จำนวนประชากร (ล้านคน)									
โลก	2,518.6	3,021.5	3,692.5	4,434.6	5,263.5	6,070.5	6,830.1	7,540.2	8,130.1
เอเชีย	1,398.5	1,701.3	2,143.1	2,632.3	3,167.8	3,679.7	4,148.9	4,570.1	4,886.6
แอฟริกา	221.2	277.4	357.3	469.6	622.4	795.7	984.2	1,187.6	1,398.0
ยุโรป	547.4	604.4	655.9	692.4	721.6	728.0	719.7	705.4	685.4
ลาตินอเมริกา/ แคริบเบียน	167.1	218.3	284.9	361.4	441.5	520.2	594.4	659.2	711.1
อเมริกาเหนือ	171.6	204.2	231.9	256.1	283.5	315.9	348.1	379.6	407.5
โอเชียเนีย	12.8	15.9	19.4	22.8	26.7	31.0	34.8	38.3	41.5
ร้อยละ									
โลก	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
เอเชีย	55.5	56.3	58.0	59.4	60.2	60.6	60.7	60.6	60.1
แอฟริกา	8.8	9.2	9.7	10.6	11.8	13.1	14.4	15.8	17.2
ยุโรป	21.7	20.0	17.8	15.6	13.7	12.0	10.5	9.4	8.4
ลาตินอเมริกา/ แคริบเบียน	6.6	7.2	7.7	8.1	8.4	8.6	8.7	8.7	8.7
อเมริกาเหนือ	6.8	6.8	6.3	5.8	5.4	5.2	5.1	5.0	5.0
โอเชียเนีย	0.5	0.5	0.5	0.5	0.5	0.5	0.5	0.5	0.5

ที่มา: United Nations, 2004: ตาราง A5.

สำหรับตัวชี้วัดของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงประชากรคือ การเกิด การตาย และการย้ายถิ่น ในที่นี้จะใช้ตัวชี้วัดที่ละเอียดกว่าตัวชี้วัดในตาราง 1 ทั้งนี้เพื่อต้องการวิเคราะห์ให้เห็นถึงการเกิดและการตายที่ปลอดจากอิทธิพลของโครงสร้างด้านอายุและเพศของประชากร อันทำให้สามารถเปรียบเทียบกันได้ระหว่างพื้นที่ ส่วนการย้ายถิ่นใช้จำนวนผู้ย้ายถิ่นสุทธิรายปีแทน เพื่อแสดงให้เห็นถึงขนาดของประชากรที่เพิ่มขึ้นหรือลดลงอันเป็นผลมาจากการย้ายถิ่น

การเกิด

ตัวชี้วัดภาวะการเกิดหรือภาวะเจริญพันธุ์ในที่นี้คือ อัตราเจริญพันธุ์รวม³ที่แสดงถึงจำนวนบุตรในแต่ละครอบครัว ถึงแม้ว่าภาวะเจริญพันธุ์ในพื้นที่ต่าง ๆ ในปี พ.ศ. 2493 จะสูงกว่าปัจจุบัน (พ.ศ. 2553) มาก แต่ลำดับของภาวะเจริญพันธุ์ในแต่ละพื้นที่ยังคงเหมือนเดิม กล่าวคือ แอฟริกาเป็นพื้นที่ที่มีภาวะเจริญพันธุ์สูงที่สุด (มีบุตร 6.7 คนต่อครอบครัว) รองลงไปคือ เอเชียและลาตินอเมริกา/แคริบเบียน (มีบุตร 5.9 คนเท่ากัน) ถัดไปคือ โอเชียเนีย (มีบุตร 3.9 คน) อเมริกาเหนือ (มีบุตร 3.5 คน) ส่วนยุโรปมีภาวะเจริญพันธุ์ต่ำที่สุดคือ แต่ละครอบครัวมีบุตรเพียง 2.7 คนเท่านั้น

ตลอดช่วงเวลา 80 ปี (พ.ศ. 2493-2573) ภาวะเจริญพันธุ์มีแนวโน้มลดลงในทุกพื้นที่ (ตาราง 5) ในบางพื้นที่ภาวะเจริญพันธุ์ลดลงอย่างรวดเร็ว แต่ในบางพื้นที่กลับเป็นไปอย่างช้า ๆ กล่าวคือ เอเชียและลาตินอเมริกา/แคริบเบียนซึ่งมีภาวะเจริญพันธุ์คล้ายคลึงกัน ใช้เวลาเพียง 40 ปี (จากปี พ.ศ. 2493-2533) เพื่อลดจำนวนบุตรลงครึ่งหนึ่ง จากครอบครัวละ 6 คนเหลือเพียง 3 คน ในขณะที่แอฟริกาต้องใช้เวลาถึง 2 เท่าเพื่อลดจำนวนบุตรลงครึ่งหนึ่ง สำหรับในพื้นที่ที่เหลือ การลดลงของภาวะเจริญพันธุ์จะอยู่ระหว่างสองแบบนี้ (ตาราง 5)

ตาราง 5 อัตราเจริญพันธุ์รวม จำแนกตามพื้นที่ พ.ศ. 2493 - 2573

พื้นที่	2493	2503	2513	2523	2533	2543	2553	2563	2573
เอเชีย	5.9	5.6	5.1	3.7	3.0	2.5	2.3	2.1	2.0
แอฟริกา	6.7	6.9	6.7	6.4	5.6	4.9	4.2	3.5	3.0
ยุโรป	2.7	2.6	2.2	1.9	1.6	1.4	1.4	1.5	1.7
ลาตินอเมริกา/แคริบเบียน	5.9	6.0	5.0	3.9	3.0	2.5	2.2	2.0	1.9
อเมริกาเหนือ	3.5	3.3	2.0	1.8	2.0	2.1	2.0	2.0	1.9
โอเชียเนีย	3.9	4.0	3.2	2.6	2.5	2.3	2.2	2.1	2.0

ที่มา: United Nations, 2004: ตาราง A7.

จุดสำคัญที่ควรจับตามองเกี่ยวกับภาวะเจริญพันธุ์คือ อัตราเจริญพันธุ์รวมที่ 2.1 ซึ่งถือเป็นภาวะเจริญพันธุ์ระดับทดแทนของประชากร นั่นคือ แต่ละครอบครัวจะมีบุตรเกิดมาเพื่อทดแทนพ่อแม่ โดยประชากรที่มีอัตราเจริญพันธุ์รวมอยู่ในระดับนี้ย่อมไม่ทำให้จำนวนประชากรเพิ่มขึ้นหรือลดลง แต่ถ้าอัตราเจริญพันธุ์รวมลดลงต่ำกว่าระดับทดแทนแล้ว ย่อมส่งผลให้จำนวนประชากรรวมลดลงถ้าไม่มีการย้ายถิ่นเข้าสู่สุทธิ

³ อัตราเจริญพันธุ์รวม (Total Fertility Rate: TFR) คือ จำนวนบุตรเฉลี่ยที่คาดว่าจะสตรีหนึ่งคนจะให้กำเนิดตลอดช่วงวัยเจริญพันธุ์ (15-49 ปี)

อเมริกาเหนือเป็นพื้นที่แรกที่มีภาวะเจริญพันธุ์อยู่ต่ำกว่าระดับทดแทน (ในปี พ.ศ. 2513) แต่หลังจากนั้นอัตราเจริญพันธุ์รวมก็ไม่เปลี่ยนแปลงไปจากระดับนี้สัก ส่วนยุโรปนั้น ถึงแม้ภาวะเจริญพันธุ์จะถึงระดับทดแทนช้ากว่าเล็กน้อย (ก่อนปี พ.ศ. 2523) แต่กลับมีแนวโน้มลดลงเรื่อยๆ จนถึงจุดต่ำสุด (อัตราเจริญพันธุ์รวมเท่ากับ 1.4) ในปี พ.ศ. 2543 จากนั้นก็คงที่และเพิ่มสูงขึ้นเล็กน้อย (ตาราง 5)

ปัจจุบัน (พ.ศ. 2553) มีเพียงยุโรปและอเมริกาเหนือเท่านั้นที่มีภาวะเจริญพันธุ์ต่ำกว่าระดับทดแทน แต่คาดว่าในอีก 10 ปีข้างหน้า (พ.ศ. 2563) ภาวะเจริญพันธุ์ในลาตินอเมริกา/แคริบเบียนจะอยู่ในระดับต่ำกว่าระดับทดแทนด้วย ในขณะที่ภาวะเจริญพันธุ์ในเอเชียและโอเชียเนียจะอยู่ที่ระดับทดแทนพอดี (ตาราง 5)

การตาย

ตัวชี้วัดการตายคือ อายุคาดเฉลี่ยเมื่อแรกเกิด (e_0) ซึ่งเป็นการบ่งบอกถึงความยืนยาวของชีวิตในขณะที่เกิด ดังนั้น ภาวะการตายที่สูงย่อมมีผลให้อายุคาดเฉลี่ยเมื่อแรกเกิดต่ำ ในทางกลับกัน ภาวะการตายต่ำก็มีผลให้อายุคาดเฉลี่ยเมื่อแรกเกิดสูง และเนื่องจากผู้ชายมีภาวะการตายสูงกว่าผู้หญิง ทำให้อายุคาดเฉลี่ยเมื่อแรกเกิดของผู้ชายจึงต่ำกว่าอายุคาดเฉลี่ยเมื่อแรกเกิดของผู้หญิง

ในปี พ.ศ. 2493 อเมริกาเหนือมีภาวะการตายต่ำที่สุด (ผู้ชาย $e_0 = 66.1$ และผู้หญิง $e_0 = 71.9$) รองลงไปที่ ยุโรป (ผู้ชาย $e_0 = 63.0$ และผู้หญิง $e_0 = 68.0$) และโอเชียเนีย (ผู้ชาย $e_0 = 58.0$ และผู้หญิง $e_0 = 62.9$) ส่วนพื้นที่ที่มีภาวะการตายสูงที่สุด คือ แอฟริกา (ผู้ชาย $e_0 = 36.5$ และผู้หญิง $e_0 = 39.1$) รองลงไปที่ เอเชีย (ผู้ชาย $e_0 = 40.7$ และผู้หญิง $e_0 = 42.1$) และลาตินอเมริกา/แคริบเบียน (ผู้ชาย $e_0 = 49.7$ และผู้หญิง $e_0 = 53.1$) แต่ด้วยความก้าวหน้าและแพร่ขยายของบริการทางการแพทย์และสาธารณสุขไปทั่วโลก ทำให้ภาวะการตายของทุกประเทศทั่วโลกมีแนวโน้มลดลงเรื่อยๆ จะมีข้อยกเว้นก็แต่ในแอฟริกาเท่านั้น ที่ภาวะการตายสูงขึ้นเล็กน้อยในปี พ.ศ. 2543 (ตาราง 6) ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อภาวะการตาย ได้แก่ ความขัดแย้งทางการเมืองและการทหาร วิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของเศรษฐกิจสังคม การใช้ชีวิตที่ไม่ถูกสุขภาพ การกลับมาระบาดของโรคติดต่อ เช่น มาลาเรีย วัณโรค และอหิวาตกโรค รวมทั้งการระบาดของโรคเอดส์ (United Nations, 2008)

ตาราง 6 อายุคาดเฉลี่ยเมื่อแรกเกิด จำแนกตามเพศและพื้นที่ พ.ศ. 2493 - 2573

พ.ศ.	เอเชีย		แอฟริกา		ยุโรป		ลาตินอเมริกา/ แคริบเบียน		อเมริกา เหนือ		โอเชียเนีย	
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง
2493	40.7	42.1	36.5	39.1	63.0	68.0	49.7	53.1	66.1	71.9	58.0	62.9
2503	47.9	49.0	40.7	43.3	66.6	72.3	54.9	58.8	66.9	73.6	61.1	66.5
2513	55.9	56.8	44.8	47.7	67.4	74.4	58.6	63.3	67.9	75.6	63.1	68.7
2523	59.4	61.4	48.3	51.3	67.9	75.7	61.9	68.0	70.8	77.5	66.5	72.1
2533	62.7	65.4	49.5	52.8	68.5	76.7	64.7	71.4	71.9	78.5	69.2	74.7
2543	65.5	69.0	47.9	50.0	70.1	78.2	67.1	73.9	74.5	80.1	71.8	76.6
2553	67.4	71.5	50.5	51.6	72.0	79.3	69.3	76.0	75.7	81.4	73.6	78.4
2563	68.9	73.6	54.3	55.4	74.1	80.6	71.3	77.9	76.3	82.3	75.3	80.0
2573	70.8	75.8	58.5	60.0	75.6	81.8	73.0	79.6	77.3	82.9	76.8	81.7

ที่มา: United Nations, 2004: ตาราง A8.6. 5.

ในปัจจุบัน (ปี พ.ศ. 2553) แบบแผนการตายของโลกยังคงเหมือนเดิม คือ อเมริกาเหนือมีภาวะการตายต่ำที่สุด รองลงไปคือ ยุโรป และโอเชียเนีย ส่วนแอฟริกามีภาวะการตายสูงที่สุด รองลงไปคือ เอเชีย และลาตินอเมริกา/แคริบเบียน และคาดว่าจะยังคงเป็นเช่นนี้ในอีก 20 ปีข้างหน้าด้วย (ตาราง 6)

อย่างไรก็ตาม ภาวะการตายหรืออายุคาดเฉลี่ยเมื่อแรกเกิด ก็ไม่ได้เป็นตัวกำหนดจำนวนคนตายแต่เพียงอย่างเดียว เพราะโครงสร้างด้านอายุและเพศของประชากรย่อมมีผลต่อจำนวนคนตายด้วย ดังจะเห็นได้จากตาราง 3 ว่า แอฟริกาและยุโรปมีอัตราตายที่ไม่ต่างกันนัก ทั้ง ๆ ที่ภาวะการตายของทั้งสองพื้นที่แตกต่างกันมาก ดังที่กล่าวแล้วข้างต้นว่า เพราะแอฟริกามีสัดส่วนประชากรสูงอายุอาศัยอยู่น้อย ในขณะที่ยุโรปมีสัดส่วนประชากรสูงอายุอาศัยอยู่มากนั่นเอง

การย้ายถิ่น

ในขณะที่แนวโน้มของภาวะการเกิดและภาวะการตายลดลงอย่างต่อเนื่อง ภาวะการย้ายถิ่นระหว่างประเทศกลับไม่เป็นเช่นนั้น เพราะแต่ละประเทศสามารถควบคุมการย้ายถิ่นเข้าประเทศ และการย้ายถิ่นออกจากประเทศได้ตามแต่สถานการณ์และนโยบายทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ทำให้แนวโน้มของการย้ายถิ่นระหว่างประเทศขึ้น ๆ ลง ๆ

ภาวะการย้ายถิ่นระหว่างประเทศที่มีผลกระทบต่อประชากรในพื้นที่ต่าง ๆ ในช่วง 80 ปีนี้มี 4 แบบคือ 1) ทำให้เป็นพื้นที่ที่ส่งประชากรออกอย่างเดียว ได้แก่ แอฟริกาและลาตินอเมริกา/แคริบเบียน 2) ทำให้เป็นพื้นที่ที่รับประชากรเข้าอย่างเดียว ได้แก่ อเมริกาเหนือและโอเชียเนีย 3) ทำให้เป็นพื้นที่ที่รับประชากรเข้าในช่วงแรก แล้วต่อมาส่งประชากรออก ได้แก่ เอเชียซึ่งเป็นพื้นที่ที่รับประชากรเข้าในช่วง 10 ปีแรก แต่หลังจากนั้นก็พื้นที่ที่ส่งประชากรออก และ 4) ทำให้เป็นพื้นที่ที่ส่งประชากรออกในช่วงแรก แล้วเปลี่ยนเป็นพื้นที่ที่รับประชากรเข้า ได้แก่ ยุโรปซึ่งเป็นพื้นที่ที่ส่งประชากรออกในช่วง 20 ปีแรก แต่ต่อมากลับเป็นพื้นที่ที่รับประชากรเข้า (ตาราง 7)

**ตาราง 7 จำนวนผู้ย้ายถิ่นระหว่างประเทศสุทธิเฉลี่ยรายปีในแต่ละทศวรรษ
จำแนกตามพื้นที่ พ.ศ. 2493 - 2573**

(พันคน)

พื้นที่	2493 - 2503	2503 - 2513	2513 - 2523	2523 - 2533	2533 - 2543	2543 - 2553	2553 - 2563	2563 - 2573
เอเชีย	194	-22	-377	-451	-1,340	-1,311	-1,210	-1,221
แอฟริกา	-125	-242	-289	-267	-310	-416	-377	-395
ยุโรป	-489	-31	288	441	1,051	1,271	799	805
ลาตินอเมริกา/แคริบเบียน	-68	-293	-415	-781	-775	-1,108	-616	-590
อเมริกาเหนือ	403	479	748	972	1,277	1,453	1,305	1,300
โอเชียเนีย	85	109	44	86	96	111	99	101

ที่มา: United Nations, 2004: ตาราง IV.1.

ปริมาณผู้ย้ายถิ่นระหว่างประเทศมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น โดยเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในช่วงปี พ.ศ. 2533-2543 และถึงจุดสูงสุดในอีก 10 ปีถัดไป (พ.ศ. 2543-2553) อันเนื่องมาจากเศรษฐกิจเฟื่องฟูทั่วโลกในช่วงเวลานั้น แต่หลังจากนี้คาดว่าปริมาณผู้ย้ายถิ่นระหว่างประเทศจะมีแนวโน้มลดลง (ตาราง 7) อันเป็นผลมาจากเศรษฐกิจที่ซบเซา และจากนโยบายของประเทศที่เคยรับประชากรเข้าที่เปลี่ยนไป (United Nations, 2008)

ดังที่กล่าวแล้วว่า การย้ายถิ่นระหว่างประเทศสามารถเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในภาวะการณ์ที่คาดไม่ถึง เช่น เศรษฐกิจ สงคราม ภัยธรรมชาติ หรือโรคระบาด เป็นต้น ซึ่งสาเหตุเหล่านี้จะส่งผลให้การย้ายถิ่นระหว่างประเทศในบางปี แตกต่างไปจากแนวโน้มโดยทั่วไปได้

สรุป

ในปี พ.ศ. 2553 ประชากรโลกที่มีทั้งสิ้น 6.9 พันล้านคน โดยร้อยละ 60 อาศัยอยู่ในเอเชีย รองลงไปคือ (ร้อยละ 15) อยู่ในแอฟริกา ส่วนที่เหลือกระจายกันอยู่ในยุโรป (ร้อยละ 11) ลาตินอเมริกา/แคริบเบียน (ร้อยละ 9) อเมริกาเหนือ (ร้อยละ 5) และโอเชียเนีย (ร้อยละ 0.5) ตามลำดับ

ประเทศที่มีประชากรเกินหนึ่งพันล้านคนมีเพียง 2 ประเทศเท่านั้น คือ จีนและอินเดีย โดยจีนมีประชากร 1.3 พันล้านคน ส่วนอินเดียมีประชากร 1.2 พันล้านคน ซึ่งสูงกว่าประเทศที่มีประชากรมากในลำดับ 3 มากคือ สหรัฐอเมริกาที่มีประชากรเพียง 310 ล้านคนเท่านั้น

ด้วยเหตุที่เอเชียมีประชากรมากที่สุด แต่มีพื้นที่เพียงร้อยละ 23 ของพื้นที่โลก ทำให้เอเชียมีประชากรหนาแน่นที่สุดคือ 130 คนต่อตารางกิโลเมตร ในขณะที่โลกมีความหนาแน่นเพียง 51 คนต่อตารางกิโลเมตรเท่านั้น สำหรับแอฟริกาซึ่งมีความหนาแน่นประชากรรองลงไป ก็มีความหนาแน่นเพียง 34 คนต่อตารางกิโลเมตร ส่วนพื้นที่ที่มีความหนาแน่นประชากรน้อยที่สุดคือ โอเชียเนียที่มีความหนาแน่นเพียง 4 คนต่อตารางกิโลเมตร

โลกมีประชากรเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.2 ต่อปี อันเป็นผลมาจากอัตราเกิดที่มีมากกว่าอัตราตาย โดยพื้นที่ที่มีอัตราเพิ่มตามธรรมชาติสูงที่สุดคือ แอฟริกา และที่ต่ำที่สุดคือ ยุโรป ส่วนอัตราย้ายถิ่นเข้าสู่ทึ่ก็ได้ทำให้อัตราเพิ่มประชากรเปลี่ยนแปลงไปมากนัก

นับจากปี พ.ศ. 2493 หรือ 60 ปีก่อน การเปลี่ยนแปลงของประชากรในพื้นที่ต่างๆ เป็นผลของภาวะเจริญพันธุ์มากกว่าภาวะการตายหรือย้ายถิ่น โดยที่อัตราเพิ่มประชากรที่มีแนวโน้มลดลง ก็เนื่องมาจากภาวะเจริญพันธุ์ที่มีแนวโน้มลดลงนั่นเอง อย่างไรก็ตามการย้ายถิ่นถึงแม้จะมีผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงของประชากรโลกไม่มากนัก แต่ก็มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น โดยที่พื้นที่พัฒนาสูง มักจะเป็นพื้นที่ที่รับประชากรเข้า ได้แก่ ยุโรป อเมริกาเหนือ และโอเชียเนีย ส่วนพื้นที่พัฒนาน้อยก็จะเป็นพื้นที่ที่ส่งประชากรออก ได้แก่ เอเชีย แอฟริกา และลาตินอเมริกา/แคริบเบียน

คาดว่าในอีก 20 ปีข้างหน้า (พ.ศ. 2573) ประชากรโลกจะเพิ่มเป็น 8.1 พันล้านคน โดยการกระจายตัวของประชากรโลกยังคงเหมือนเดิม ยกเว้นแอฟริกาและยุโรปเท่านั้นที่เปลี่ยนไปคือ แอฟริกามีสัดส่วนประชากรเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 14 เป็นร้อยละ 17 ส่วนยุโรปกลับมีสัดส่วนประชากรที่ลดลง จากร้อยละ 11 เป็นร้อยละ 8 ส่วนพื้นที่ที่เหลือยังคงมีสัดส่วนประชากรเช่นเดิมเหมือนกับปัจจุบัน โดยภาวะเจริญพันธุ์ยังคงเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของประชากรเช่นเดิม

เอกสารอ้างอิง

- Lemaitre, G. (2005). *The Comparability of International Migration Statistics: Problems and Prospects*. Statistics Brief No. 9, Paris: the Statistics Directorate of the OECD. Organisation for Economic Co – operation and Development.
- Population Reference Bureau. (2011). *PRB 2010 World Population Data Sheet*. Retrieved 27 March 2011, from Population Reference Bureau: <http://www.prb.org/DataFinder.aspx>.
- United Nations. (2004). *World Population to 2300*. New York: Population Division, Department of Economic and Social Affairs.
- United Nations. (2007). *World Population Prospects: The 2006 Revision*. New York: Population Division, Department of Economic and Social Affairs, United Nations.
- United Nations. (2008). *World Population Policies 2007*. New York: Population Division, Department of Economic and Social Affairs.